

„Sijajno“ gmotno stanje slovenskega učiteljstva.

Gospod Jernej Ravnikar, nadučitelj v Mokronogu, je poročal pri glavni skupščini „Zaveze“ v Opatiji prav izborno o našem „sijajnem“ gmotnem stanju. Govor, katerega bomo pri prvi priliki priobčili v celoti, je bil spremljan z burnim odobravanjem. Danes objavljamo pa resolucijo, katero je stavil na koncu svoje razprave in katera se je tudi en bloc sprejela. Glasi se:

Osmi glavni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Opatiji dné 20. vel. srpana meseca 1896. l. izjavlja:

„Z ozirom na vedno rastoči duševni in telesni napor ljudskega učitelja terja se dandanes od njega toliko, da pri sedanjem žalostnem položaju, gledé službenih, gmotnih, družbenih in pravnih razmer, nikakor ne more, kakor do sedaj, vseh svojih močij posvetiti z uspehom vzvišenemu poklicu. Nepovoljni odnošaji v učiteljskem stanu so že tako neznosni postali, da se je mnogo učiteljev vsled postranskih opravil ugonobilo; drugi zopet, ki nimajo prilike s takimi postranskimi službami, izboljšati si svojega slabega gmotnega stanja, zró z nekako nemo obupnostjo v še bolj žalostno bodočnost — in le redki so med nami, katerim je osoda bila vsaj toliko mila, da se jim godi malo boljše. — Kolikor pa se je do sedaj storilo za učiteljstvo, je tako bore malo, da še vredno ni kake omembe. Vse uravnanje učiteljskih plač po raznih kronovinah bile so do sedaj samo slepilo nasproti ljudstvu, češ, za učiteljstvo se je storilo dovolj, več se ne more. Ne pomisli pa se, da večina učiteljstva živi v največji bedi in revščini. Posledica temu je vedno pomanjkanje učiteljev, kar pa se je še posebno v najnovejšem času jelo občutno kazati. Sicer nameravajo temu nedostatku nekoliko pripomoči z ustanovitvijo deželnih konviktov (odgojišči) za učitelje, kar pa baje ne bode dosti pomagalo. Nasprotno smemo o tem že danes izraziti svoje pomislike, kajti marsikateri mladenič se vsled tega ne bode maral posvetiti učiteljskemu poklicu. S takim duševno nezrelim učiteljskim naraščajem se tudi narodovi naobrazbi ne bode koristilo. Šola, narodna izomika, ljudsko blagostanje ohrani se le tedaj na površju časa, ako se tudi učitelj v službenem, gmotnem, družabnem in pravnem oziru vzdržuje na površju časa.

Naslanjaje se na to izjavo danes tukaj zbrano slovensko učiteljstvo terja:

1. Uvaževaje prežalostno gmotno stanje vsega slovenskega ljudsko-šolskega učiteljstva — in gledé na to, da v kratkem izboljšajo plače c. kr. uradnikom, duhovnikom in častnikom, zahtevamo, da se tudi ljudskim in meščanskim učiteljem, ki so za državo in deželo vendar najvažnejši činitelj, letni dohodki uravnajo tako, da bodo jednaki onim

c. kr. uradnikov v 11., 10. in 9. plačilnem razredu za učiteljstvo ljudskih ter v 10., 9. in 8. plačilnem razredu za učiteljstvo meščanskih šol.

2. Predno stopi ta uravnava v veljavo, dovolijo naj se v ta namen povsodi in takoj primerne draginjske doklade.

3. Ker deželni zbori najbrže tudi vprihodnje ne bodo upoštevali § 55. državnega zakona z dné 14. vel. travna 1869. l., da bi učiteljem plače uravnali tako, da bi ti zamogli vso svojo moč obračati v svoj poklic ter da bi jim tudi v resnici bilo mogoče, svojo rodbino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja, sklene se, visoko c. kr. vlado naprositi, da blagovoli šolo vsprejeti v svoje področje, to je, **ljudska šola naj se podržavi.**

4. V dosego tega naj „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ stopi v dogovor z drugimi deželnimi učiteljskimi društvi v Avstriji, da ukrenejo skupno vse potrebno.

5. Vsa ta društva naj visokemu c. kr. ministerstvu za uk in bogočastje podložé „skupno spomenico“, v katerej naj se razkrije gorje in prežalostno gmotno stanje vsega ljudsko-šolskega učiteljstva po avstrijskih deželah.

6. Ako deželna učiteljska društva — oziroma „zaveze teh društev“ — spoznajo za potrebno, pošlje naj se v ta namen posebna deputacija do ministerskega predsednika, naučnega ministra — in celó do Njegovega Veličanstva, presvetlega cesarja in vladarja. Manjše dežele bi bile zastopane po enem, večje pa po dveh ali treh odposlancih.

7. Službena leta naj se vsled težavnega in naporenega dela, ki ga ima učitelj pri vzgoji in pouku mladine, skrčijo na 35 let, uštevši tudi leta začasnega službovanja.

8. Naslov „podučitelj“ naj se odpravi brezpogojno.

9. Tajna kvalifikacija je nekaka nenravna in nepotrebna uredba, toraj naj se odpravi.

10. Šolski zakon o nadzorovanju šol predela in popravi naj se v tem smislu, da se krajnim šolskim svetom vzame pravica nadzorstva v pedagogičnem in didaktičnem oziru; prepusti pa naj se jim samo oskrbovanje stvarnih šolskih potrebščin.

11. Gledé na to, da pri sedanjih družbenih razmerah dobra vzgoja mladine posebno blagodejno vpliva v korist in blagor državi in deželah, skrbi naj se za večjo izobrazbo učiteljstva. Ako bi država to zahtevo odklonila, naj potem dežele to velevažno vprašanje prevzamejo same v svojo skrb po vzgledu Dunajskega mesta.

12. Posel „občinskega tajnika“ je časten in tak, da ga sme učitelj v prostem času opravljati; torej mu tega višje šolske gosposke tudi ne morejo in ne smejo zabraniti, ker ne nasprotuje zakonito določenim naredbam.

13. Pri bodočih volitvah v deželne zastope naj se po vseh slovenskih pokrajinah postavi vsaj jeden kandidat iz vrste učiteljev v imenik poslancev, da ti potem kot izvedenci v šolskih zadevah pri sklepanju novih šolskih zakonov, ali pa pri preosnovi že obstoječih, zamorejo vedno svoje mnenje izražati s pedagoško-didaktičnega stališča. Ti zastopniki iz učiteljskega stanu bili bi torej naši pravi zgovorniki in nekako poroštvo za boljšo prihodnost vsega slovenskega učiteljstva.“

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

F.

Od Franca Jožefa I. do „meščanskega ministerstva“.

3. Od „oktoberske diplome“ do „meščanskega ministerstva.“

(20. vinotoka 1860.—31. grudna 1867.).

Vsled nesrečne vojske v Italiji l. 1859. je torej odstopilo Bachovo ministerstvo, cesar pa je odpravil absolutizem, ki se ni mogel več vzdržati. Cesar Franc Jožef I. je zopet uvedel ustavo z „oktobersko diplomo“, katero je priobčil dne 20. vinotoka (oktobra) l. 1860. Po tej cesarski diplomi so dobile ogerske dežele novo ustavo, avstrijske dežele pa posebne deželne zbore. Goluchowskijevo ministerstvo je uvedlo konstitucionalni način vladanja v federalistiškem smislu. Zakonodavstvo naj se odslej izvršuje s sodelovanjem deželnih zborov in državnega zbora. Deželni zbori so dobili posebne predprave. Člen I. pravi: Pravico, zakone dajati, preminjati in odpravljati, bomo Mi in Naši nasledniki izvrševali samo s sodelovanjem zakonito zbranih deželnih zborov, odnosno državnega zbora, v katerega imajo deželni zbori pošiljati od Nas določeno število članov. Člen II. določuje vse zadeve, ki spadajo v področje državnega zbora. V členu III. se splošno navajajo pravice deželnih zborov.

Madjari so bili jako nezadovoljni s to ustavo, ker se ni zopet popolnoma obnovila stara ogerska ustava. A tudi drugim deželam ni ugajala oktoberska diploma, ker je bila premalo svobodomiselna. V deželnih zborih so imeli največ vpliva plemenitaši in duhovščina, kar ni bilo po volji drugim stanovom. Goluchowski je odstopil dne 13. grudna 1860., in Schmerling je sestavil novo ministerstvo in izdelal novo ustavo, katero je cesar kmalu podpisal.

Izišel je „februvarski patent“ dne 26. svečana (februarja) l. 1861. Vsled tega zakona so se omejile in prikrajšale pravice deželnih zborov pod ministerstvom Schmerlingovim. Februvarski